

فهرست مطالب

* فصل پنجم: از حرا تا نینوا	
۱ درس نهم: ظهور اسلام در شبه جزیره عربستان	۴۷
۲ درس دهم: از رحلت پیامبر تا قیام کربلا (نینوا)	۵۴
* فصل ششم: عصری تازه در تاریخ ایران	
۳ درس یازدهم: ورود اسلام به ایران	۶۰
۴ درس دوازدهم: عصر طلایی فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی	۶۶
* فصل هفتم: از غزنویان تا هجوم چنگیزخان	
۵ درس سیزدهم: غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان	۷۳
۶ درس چهاردهم: میراث فرهنگی ایران در عصر سلجوقی	۷۸
* فصل هشتم: عصر مغول و تیموری	
۷ درس پانزدهم: حمله چنگیز و تیمور به ایران	۸۳
۸ درس شانزدهم: پیروزی فرهنگ بر شمشیر	۸۸
* آزمون جمع بندی ۲	۹۴

* فصل اول: تعاون	
۱ درس اول: تعاون (۱)	۸
۲ درس دوم: تعاون (۲)	۱۲
* فصل دوم: نقش دولت در اداره کشور	
۳ درس سوم: ساختار و تشکیلات دولت	۱۷
۴ درس چهارم: وظایف دولت	۲۲
* فصل سوم: نوجوانان و قانون	
۵ درس پنجم: آسیب های اجتماعی و پیشگیری از آن ها	۲۷
۶ درس ششم: قوه قضاییه	۳۱
* فصل چهارم: عصر ارتباطات	
۷ درس هفتم: ارتباط و رسانه	۳۷
۸ درس هشتم: رسانه ها در زندگی ما	۴۰
* آزمون جمع بندی ۱	۴۵

* فصل یازدهم: اروپا و افریقا	
۵ درس بیست و یکم: ویژگی های طبیعی و انسانی اروپا	۱۲۱
۶ درس بیست و دوم: ویژگی های طبیعی و انسانی افریقا	۱۲۸
* فصل دوازدهم: قاره آمریکا و قاره اقیانوسیه	
۷ درس بیست و سوم: قاره آمریکا	۱۳۶
۸ درس بیست و چهارم: قاره استرالیا و اقیانوسیه	۱۴۶
* آزمون جمع بندی ۳	۱۵۱

* فصل نهم: آسیا، پهناورترین قاره	
۱ درس هفدهم: ویژگی های طبیعی آسیا	۹۶
۲ درس هجدهم: ویژگی های انسانی و اقتصادی آسیا	۱۰۳
* فصل دهم: منطقه جنوب غربی آسیا و جایگاه ایران در آن	
۳ درس نوزدهم: ویژگی های منطقه جنوب غربی آسیا	۱۰۹
۴ درس بیستم: ایران و منطقه جنوب غربی آسیا	۱۱۴

پاسخ نامه تشریحی ۱۵۴

آزمون های پایان نوبت ۱۷۶
 پاسخ نامه آزمون های پایان نوبت ۱۸۴

بخش اول

درستامه و پرسش‌ها

www.gajmarket.com

فصل سوم:
نوجوانان و قانون

۳۷

فصل دوم:
نقش دولت در اداره کشور

۱۷

فصل اول:
تعاون

۸

فصل ششم:
عصری تازه در تاریخ ایران

۶۰

فصل پنجم:
از حرا تا نینوا

۴۷

فصل چهارم:
عصر ارتباطات

۳۷

فصل نهم:
آسیا، پهناورترین قاره

۹۶

فصل هشتم:
عصر مغول و تیموری

۸۳

فصل هفتم:
از غزنیان تا هجوم چنگیزخان

۷۳

فصل دوازدهم:
قاره آمریکا و قاره اقیانوسیه

۱۳۶

فصل یازدهم:
اروپا و افریقا

۱۲۱

فصل دهم:
منطقه جنوب غربی آسیا و جایگاه
ایران در آن

۱۰۹

فصل اول

تعاون

درس اول

تعاون (۱)

اسکن کنید

● **اهداف آموزشی:** آشنایی با مفاهیم تعاون و اشکال مختلف آن (در خانه، مدرسه و محله)، اهمیت تعاون و نتایج و پیامدهای آن.

مفهوم تعاون

تعاون به زبان ساده، یعنی **همکاری و یاری رساندن** به یکدیگر.

انسان‌ها در مقابل خداوند، خود، دیگران و محیط زندگی **مسئول** هستند. از آنجا که انسان موجودی **اجتماعی** و **مسئول** آفریده شده است، هیچ‌کس نمی‌تواند اعمال و رفتار و زندگی خود را از اجتماع جدا کند و بگوید من می‌خواهم زندگی آسوده‌ای داشته باشم و نسبت به اتفاقاتی که در جامعه برای دیگران روی می‌دهد، بی‌تفاوت بمانم و زندگی خود را از دیگران جدا کنم. بنابراین انسان نمی‌تواند **اعمال، رفتار و زندگی** خود را از اجتماع جدا کند. اسلام در زمینه رابطه فرد با اجتماع پیام‌ها و دستوراتی دارد. یکی از کارهایی که قرآن کریم به آن امر فرموده است، **تعاون** است. خداوند در قرآن می‌فرماید:

ایستگاه آیه - سوره مائده، آیه ۲

در کارهای نیک و پرهیزکاری، یکدیگر را یاری کنید و در گناه و ستمکاری همکاری نکنید.

تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَىٰ وَ لَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَ الْعُدْوَانِ

ایستگاه حدیث - وسائل الشیعه، ج ۱۱

از پیامبر اکرم (ص) شنیدم که فرمود کسی که یک مشکل از مؤمنی رفع کند، مانند کسی است که تمام عمرش را به عبادت سپری کرده است. خداوند متعال از ما خواسته در کارهای نیک به یکدیگر کمک کنیم اما در امور ناپسند گناه و ستمکاری، همکاری نکنیم. همکاری نکردن در گناه ← یعنی اگر کسی کار ناپسند یا گناهی انجام می‌دهد او را **تشویق نکنیم** یا **طوری رفتار نکنیم** که انگار با او موافق هستیم. همچنین مقدمه انجام آن گناه را برای خود و دیگران فراهم نکنیم.

 ● **جلوه‌ها و شکل‌های مختلف تعاون**

- امر به معروف و نهی از منکر
- مشارکت کردن برای رفع نیازهای مالی فقرا
- رفع مشکلات مردم و یاری رساندن به آنها
- قرض دادن
- عیادت از بیمار
- کوشش برای ایجاد صلح و آشتی میان افراد
- هدیه دادن
- همدلی و خوشحال کردن یکدیگر
- اظهار دوستی و محبت

● سطوح تعاون

- در سطح خانواده و خویشاوندان
- در سطح مدرسه
- در سطح محله و همسایه‌ها
- در سطح شهر و روستا
- در سطح اعضای جامعه

تعاون در خانه و مدرسه

یکی از سطوح تعاون، تعاون در خانواده و خویشاوندان است.

● فایدهٔ تعاون در خانواده

- ۱ همکاری و همدلی در خانواده باعث صمیمیت و محبت بیشتر بین اعضای خانواده می‌شود.
  - ۲ با تقسیم وظایف و مسئولیت‌ها، هر عضوی از خانواده احساس می‌کند که مفید است.
  - ۳ کارهای خانه بر دوش یک نفر قرار نمی‌گیرد. (وقتی همهٔ کارها بر دوش یک نفر باشد آن شخص تحت فشار جسمی و روحی قرار می‌گیرد).
- پیامبر اکرم (ص) و امامان بزرگوار (ع) در کارهای خانه مانند دوشیدن شیر چهارپایان، آسیاب کردن گندم و جو و نظافت خانه با اعضای خانوادهٔ خود، همکاری می‌کردند.
- علاوه بر اعضای خانواده، اقوام و خویشان نیز باید در کارهای نیک، احساس همدلی و همکاری داشته باشند و در مواقع لزوم به یاری یکدیگر بشتابند و نسبت به مشکلات و گرفتاری یکدیگر بی‌تفاوت نباشند.

یکی دیگر از سطوح تعاون، تعاون در سطح مدرسه است.

● نمونه‌هایی از همکاری در مدرسه

- همکاری در نظافت کلاس و مدرسه
- کمک به هم‌کلاسی‌ها (کسانی که در درس ضعیف هستند)
- همکاری در مراسم صبحگاهی

تعاون در محله

همدلی و همکاری بین افراد یک محله نیز وجود دارد.

● فایدهٔ تعاون در محله

- ایجاد همبستگی و صمیمیت بین افراد محله
- انجام بهتر کارها

نکته در دین اسلام به محبت و توجه به همسایه سفارش بسیار شده است.

● جلوه‌های تعاون در محله

- ۱ عیادت از همسایهٔ بیمار
- ۲ کمک و خوشامدگویی به همسایهٔ جدید
- ۳ همکاری در نظافت و پاکیزگی محله
- ۴ مراقبت از اموال عمومی
- ۵ همکاری در جشن‌ها یا مراسم مختلف

امام صادق (ع) می‌فرماید:

ایستگاه حدیث - بحارالانوار، ج ۷۴

با همسایه‌ات خوش رفتاری کن تا مسلمان راستین باشی.

مساجد و حسینیه‌ها، بسیج محله، باشگاه ورزشی محله و ... می‌توانند به همبستگی و همکاری بیشتر بین افراد یک محله کمک کنند.

نکته عواملی مانند مشغله زیاد، خودبزرگ بینی، حسادت، دشمنی و ... مانع از همکاری و تعاون می‌شود.

پرسش‌های درس اول

درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را با (✓) ، (✗) مشخص کنید.

- ۱ انسان موجودی غیر اجتماعی و مسئول آفریده شده است.
- ۲ تعاون فقط در سطح خانواده و خویشاوندان صورت می‌گیرد.
- ۳ با تقسیم وظایف و مسئولیت‌ها، هر عضوی از خانواده احساس می‌کند که مفید است و همه کارهای خانه بر دوش یک نفر قرار نمی‌گیرد.
- ۴ خداوند در سوره مائده از ما خواسته است که در همه کارها به یکدیگر کمک کنیم، اما در کارهای ناپسند همکاری نکنیم.

گزینه درست را انتخاب کنید.

۵ همکاری و یاری رساندن به یکدیگر را چه می‌گویند؟

- ۱ تعاون   ۲ انفاق   ۳ از خودگذشتگی   ۴ پرهیزکاری

۶ به ترتیب «مراقبت از اموال عمومی، همکاری در مراسم صبحگاهی، شستن ظروف منزل» جلوه‌هایی از تعاون در چه جاهایی است؟

۱ محله، خانواده، مدرسه   ۲ مدرسه، محله، خانواده

۳ محله، مدرسه، خانواده   ۴ خانواده، مدرسه، محله

۷ کدام یک از گزینه‌های زیر از اشکال و جلوه‌های تعاون نیست؟

۱ قرض دادن   ۲ هدیه دادن

۳ اظهار دوستی و محبت   ۴ رعایت بهداشت فردی

۸ خداوند از ما خواسته در چه کارهایی به یکدیگر کمک کنیم و در چه اموری همکاری نکنیم؟

۱ کارهای اجتماعی - رفع مشکلات دیگران   ۲ کارهای نیک - گناه و ستمکاری

۳ کارهای عبادی - حمایت از ضعیفان   ۴ کارهای فرهنگی - امور غیردینی

جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب پر کنید.

۹ همکاری و همدلی در خانواده باعث ..... و ..... بیشتر بین اعضای خانواده می‌شود.

۱۰ به همکاری و یاری رساندن به یکدیگر به زبان ساده ..... می‌گویند.

۱۱ همکاری نکردن در ..... یعنی اگر کسی کار ناپسند انجام می‌دهد، ما او را تشویق نکنیم.

۱۲ انسان موجودی اجتماعی و ..... آفریده شده است.

فصل پنجم

۵

از حراتا نیتوا

ظهور اسلام در شبه جزیره عربستان

درس نهم

اسکن کنید

• **اهداف آموزشی:** آشنایی با موقعیت شبه جزیره عربستان و مهم ترین شهرهای آن، ویژگی های دوران جاهلیت، بعثت حضرت محمد (ص)، نخستین شهدای اسلام، مهاجرت پیامبر (ص) از مکه به مدینه، نبردهای دوران پیامبر (ص) و واقعه غدیر خم.

محیط پیدایش اسلام

شبه جزیره عربستان (جزیره العرب) در جنوب غربی آسیا واقع شده است و حدود سه میلیون کیلومتر مربع وسعت دارد. بخش وسیعی از آن بیابان ها و ریگزارها و قسمت دیگری را نواحی کوهستانی تشکیل می دهند.

حجاز از مناطق کوهستانی غرب شبه جزیره عربستان است و شهرهای مکه، یثرب (مدینه) و طائف در این منطقه قرار گرفته اند.

اسلام در شبه جزیره عربستان و در میان مردم جاهل و نادان عربستان ظهور کرد.

پیامبر (ص) و اصحابش ۲۳ سال برای دعوت به توحید، گسترش ایمان، صلح، عدالت و مبارزه با سلطه ظالمان به مجاهدت پرداختند.

آب و هوای عربستان گرم و خشک است و این کشور با کمبود آب روبه روست.

• مشاغل ساکنان شبه جزیره عربستان

- ۱ پرورش دام ← کمبود آب، باعث شده بود که بیشتر ساکنان عربستان صحرانشین شوند و از طریق پرورش دام از جمله شتر، نیازهای خود را تأمین کنند.
  - ۲ کشاورزی ← در مناطقی مانند یثرب و یمن رونق داشت.
  - ۳ تجارت ← دو شهر مکه و مدینه ایستگاه مهم تجارت جنوب به شمال عربستان بودند.
- یمن در جنوب شبه جزیره، از مناطقی است که سابقه تمدنی قابل توجهی داشته است؛ به طوری که قرآن به قوم سبأ و قدرت سیاسی، نظامی و بازرگانی آن در میان دولت های یمنی پیش از اسلام اشاره کرده است.

• اوضاع اجتماعی و فرهنگی شبه جزیره عربستان

- ۱ در دوران قبل از بعثت اوضاع اجتماعی و فرهنگی شبه جزیره عربستان به گونه ای بود که به عصر جاهلیت معروف بود.
- ۲ در آن زمان بیشتر عرب ها، به شکل قبیله ای زندگی می کردند.
- ۳ اعراب آن زمان فاقد حکومت متمرکز بودند.
- ۴ اغلب بت می پرستیدند و کعبه، خانه خدا را از بت های گوناگون پر کرده بودند.
- ۵ گروهی از عرب ها نیز پیرو حضرت ابراهیم یا دین های یهود، مسیح و زرتشت بودند.

• ویژگی های دوران جاهلیت

- ۱ اعراب در دوران جاهلیت بهره چندان از علم و دانش نداشتند و عده کمی از آن ها می توانستند بخوانند و بنویسند.
- ۲ زنان اغلب از مقام و موقعیت پایینی برخوردار بودند و برخی مردان حتی از داشتن فرزند دختر احساس حقارت می کردند.
- ۳ اعراب جاهلی نسبت به قبیله خود تعصب شدید و کورکورانه ای نشان می دادند.
- ۴ تعصب قبیله ای موجب بروز کینه و حس انتقام جویی در میان قبایل مختلف عرب شده بود و جنگ و خونریزی های پیاپی به دنبال داشت.
- ۵ کمبود غذا و سایر نیازهای زندگی نیز عامل دیگری برای گسترش درگیری های قبیله ای و رواج غارتگری بود.

طلوع آفتاب اسلام از مکه

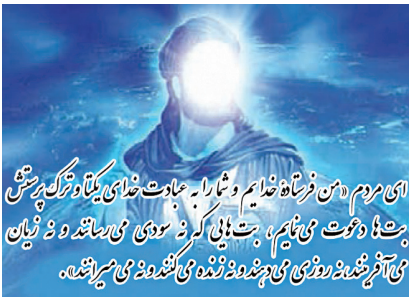
حضرت محمد (ص) در شهر مکه و در خاندانی شریف و محترم به دنیا آمد. آن حضرت و اجداد پاکشان تحت تأثیر محیط آلوده به شرک و فساد مکه قرار نگرفتند. ایشان به دلیل پاکدامنی و درستکاری، به **محمد امین** معروف بود.

● بعثت پیامبر (ص)

حضرت محمد (ص) کوه‌های اطراف مکه و از جمله غار حرا را برای عبادت خداوند انتخاب کرد و اوقات زیادی را در آنجا می‌گذراند. در ۲۷ رجب سالی که به سن ۴۰ سالگی رسیده بود، در غار حرا فرشته وحی بر او نازل شد و فرمان پیامبریش را از جانب خداوند ابلاغ کرد. حضرت **خدیجه (س)** و حضرت **علی (ع)** نخستین کسانی بودند که به پیامبر ایمان آوردند. حضرت خدیجه از زنان ثروتمند مکه بود که تمام دارایی خود را در راه نشر اسلام، کمک به فقیران و آزادی بردگان خرج کرد.

● دعوت به توحید

رسول خدا (ص) در آغاز **بعثت** به مدت **سه سال** به صورت فردی و پنهانی مردم را به پرستش خدای یگانه و ایمان به روز رستاخیز دعوت می‌کرد؛ در نتیجه این دعوت، تعدادی از مردم مکه به اسلام ایمان آوردند. پس از سه سال پیامبر مأموریت یافت دعوت خود را آشکار کند. لذا نخست خویشاوندان و سپس عموم مردم را آشکارا به اسلام دعوت کرد.

پیامبر در این مرحله از دعوت علاوه بر آنکه مردم را به عبادت خدای یکتا فرا می‌خواند، به نکوهش پرستش بت‌ها و سرانجام بد کافران نیز اشاره کرده و سخن می‌گفت.

● صبر و پایداری پیامبر و پیروانش در برابر آزار و شکنجه مشرکان

اشراف مکه و بزرگان قبیله قریش (ابوجهل، ابولهب، ابوسفیان) از گسترش دین اسلام و مخالفت آشکار آن با افکار و عقاید جاهلی دچار **بیم و هراس** شدند.

● اقدامات مشرکان برای جلوگیری از گسترش اسلام

- 1 مشرکان به حضرت محمد (ص) پیشنهاد **ریاست** بر قوم و قبیله و دریافت **ثروت** فراوان را دادند تا از عقاید خود دست بردارد. پیامبر در برابر این پیشنهاد فرمود: «من برای گردآوری مال و فرمانروایی مبعوث نشده‌ام، خدایم مرا به عنوان پیام‌آور به سوی شما فرستاده، هرگاه از من بپذیرید، این موجب سعادت شما در دو جهان است و اگر آن را رد کنید، من در این راه استقامت می‌ورزم تا خدا میان من و شما داوری کند.»
- 2 پس از پاسخ پیامبر (ص)، مشرکان خشمگین شده و تصمیم گرفتند پیامبر و مسلمانان را مورد آزار و شکنجه قرار دهند. یاسر و همسرش سمیه و پسرشان عمار و نیز بلال حبشی از جمله این افراد بودند، **یاسر و سمیه**، نخستین شهدای اسلام هستند که زیر شکنجه‌های طاقت‌فرسای مشرکان به شهادت رسیدند.
- 3 آنان بدترین دشمنان و تهمت‌ها را به رسول خدا نسبت می‌دادند و برخوردهای زشت و ناپسندی با آن حضرت داشتند.

توجه

آیات قرآن حتی سرسخت‌ترین دشمنان پیامبر را تحت تأثیر قرار می‌داد و سبب گرویدن بت‌پرستان به اسلام می‌شد؛ در نتیجه مشرکان شنیدن قرآن را ممنوع کردند و به مسافرانی که برای زیارت کعبه به مکه می‌آمدند دستور دادند که پنبه در گوش خود قرار دهند و به حضرت محمد (ص) نزدیک نشوند. همچنین مشرکان قرآن را **شعر و افسانه** می‌خواندند و تلاش می‌کردند به وسیله قصه‌گویان و نقل داستان‌های عامیانه، مردم را از گوش دادن به آیات قرآن باز دارند.

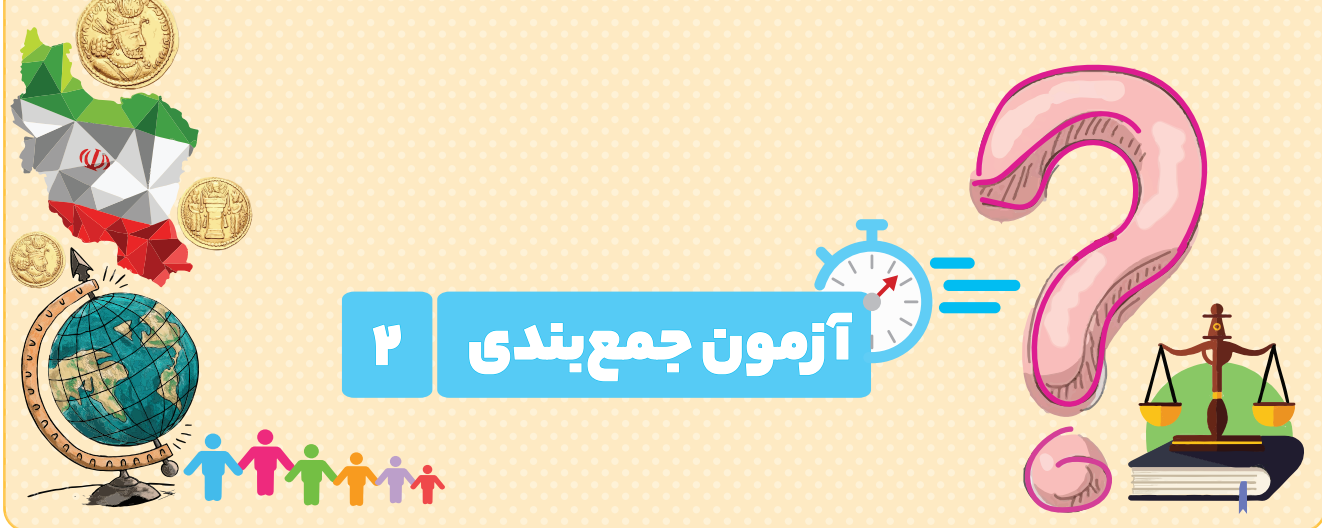
نکته

آزار و اذیت مشرکان نسبت به پیروان اسلام آن قدر افزایش یافت که پیامبر از مسلمانان خواست به **حبشه** مهاجرت کنند.

نماینده مسلمانان مهاجر نزد نجاشی پادشاه حبشه ← جعفر بن ابی‌طالب

● تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان

مشرکان پس از آنکه متوجه شدند با شکنجه و سرکوب نمی‌توانند مانع گسترش اسلام شوند، تصمیم به تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان گرفتند و عهدنامه تحریم مسلمانان را امضا کردند.

آزمون جمع‌بندی ۲

۴۵۲ شبه جزیره عربستان در کدام طرف آسیا قرار دارد؟

- ۱ جنوب شرقی   ۲ جنوب غربی   ۳ شمال شرقی   ۴ شمال غربی

۴۵۳ رسول خدا در آغاز بعثت چند سال به صورت فردی و پنهانی مردم را به پرستش خدای یگانه دعوت می‌کرد؟

- ۱ یک سال   ۲ دو سال   ۳ سه سال   ۴ چهار سال

۴۵۴ نخستین شهدای راه اسلام چه کسانی بودند؟

- ۱ یاسر و عمار   ۲ یاسر و بلال حبشی   ۳ یاسر و سمیه   ۴ عمار و سمیه

۴۵۵ تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان، بعد از کدام یک از وقایع زیر اتفاق افتاد؟

- ۱ پیمان نامه سیاسی پیامبر (ص)   ۲ رحلت حضرت خدیجه (س)
 ۳ شکنجه و سرکوب شماری از پیروان پیامبر (ص)   ۴ مهاجرت مسلمانان به حبشه

۴۵۶ در کدام یک از جنگ‌ها، پیامبر اکرم (ص) رأی جوانان را به رأی خود و دیگران ترجیح داد؟

- ۱ خندق   ۲ بدر   ۳ احد   ۴ خیبر

۴۵۷ بعد از پیامبر چه کسی به خلافت رسید و چند سال خلافت کرد؟

- ۱ عمر - سه سال   ۲ عثمان - ده سال   ۳ ابوبکر - دو سال   ۴ امام علی (ع) - پنج سال

۴۵۸ معاویه کدام جنگ را به حضرت علی (ع) تحمیل کرد؟

- ۱ احد   ۲ جمل   ۳ نهروان   ۴ صفین

۴۵۹ کدام گزینه از مهم‌ترین دستاوردهای حکومت حضرت علی (ع) نیست؟

- ۱ تأکید بر عدالت   ۲ با مخالفان با سختی رفتار کردن
 ۳ مقابله با اشرافی‌گری   ۴ برگزیدن افراد صالح به حکومت

۴۶۰ امام حسین (ع) قبل از حرکت به سوی کوفه راهی کدام شهر شده بود؟

- ۱ مکه   ۲ مدینه   ۳ طائف   ۴ مصر

۴۶۱ کدام سلسله ایرانی توسط اعراب مسلمان از بین رفت؟

- ۱ ساسانیان   ۲ هخامنشیان   ۳ ساسانیان   ۴ سلوکیان

۴۶۲ مرکز حکومت امویان کدام شهر بود؟

- ۱ مکه   ۲ مدینه   ۳ شام   ۴ کوفه

۴۶۳ ابومسلم به دستور چه کسی به قتل رسید؟

- ۱ منصور عباسی   ۲ سفاح   ۳ خسرو پرویز   ۴ بنی‌امیه

۴۶۴ برمکیان در دربار بنی‌عباس چه منصبی داشتند؟

- ۱ خزانه‌دار   ۲ وزیر   ۳ پیشکار   ۴ نظامی

فصل دهم

منطقه جنوب غربی آسیا و جایگاه ایران در آن

ویژگی‌های منطقه جنوب غربی آسیا

درس نوزدهم

اسکن کنید

● **اهداف آموزشی:** آشنایی با موقعیت منطقه جنوب غربی آسیا، ویژگی‌های طبیعی (ناهمواری، آب و هوا) جنوب غربی آسیا، ویژگی‌های انسانی و اقتصادی جنوب غربی آسیا و فعالیت‌های اقتصادی کشورهای این منطقه.

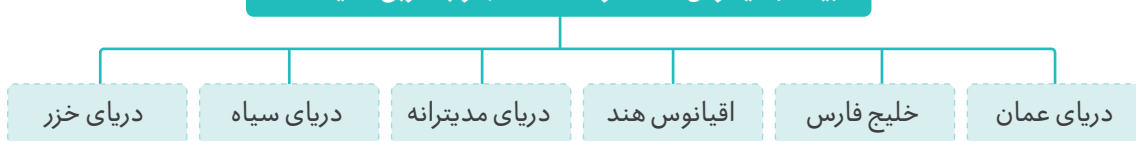
موقعیت منطقه جنوب غربی آسیا

نقشه مقابل منطقه جنوب غربی آسیا را نشان می‌دهد. منطقه جنوب غربی آسیا از تنگه بوسفر و داردانل در ترکیه تا کوه‌های پامیر در مشرق و از آنجا تا خلیج عدن و باب‌المندب را در بر می‌گیرد. منطقه جنوب غربی آسیا از شمال غرب به قاره اروپا و از غرب به قاره آفریقا متصل است.

دریاها و اقیانوس‌های اطراف منطقه جنوب غربی آسیا

● دو کشور وسیع منطقه جنوب غربی

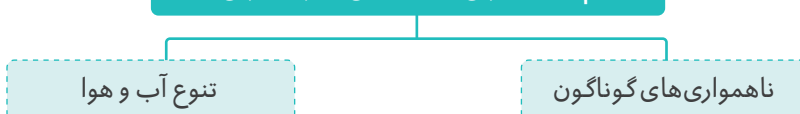
ایران
عربستان

ویژگی‌های طبیعی منطقه جنوب غربی آسیا

ویژگی‌های طبیعی منطقه جنوب غربی آسیا به طور کلی به دو دسته تقسیم می‌شوند.

تقسیم‌بندی ویژگی‌های طبیعی جنوب غربی آسیا

● ناهمواری های منطقه جنوب غربی آسیا

- سرزمین های مرتفع و بلند ← کوه های بلند ایران که به ارتفاعات ترکیه و قفقاز می پیوندند.
- سرزمین های پست و جلگه ای
- جلگه بین‌النهرین در غرب ایران که از آبرفت رودهای دجله و فرات به وجود آمده است.
- جلگه سند در شرق ایران که از آبرفت رود سند به وجود آمده است.
- نواحی پست و خشک ← بیابان بزرگ عربستان، دشت لوت و دشت کویر در ایران از نواحی پست و خشک این ناحیه هستند.

بیابان ربع الخالی، عربستان

نکته بیابان بزرگ عربستان، ربع الخالی در شبه جزیره عربستان حدود ۶۴۰۰۰۰ کیلومتر مربع یعنی تقریباً ۲/۵ برابر کشور انگلستان، وسعت دارد.

● آب و هوا

در ناحیه جنوب غربی آسیا با توجه به وسعت زیاد و تنوع ناهمواری ها، آب و هوای گوناگونی به وجود آمده است.

● نواحی مرتفع و کوهستانی منطقه جنوب غربی آسیا

- در زمستان ← آب و هوای سرد
- در تابستان ← آب و هوای معتدل
- بارش برف و باران فراوان موجب پدید آمدن پوشش گیاهی فراوان در دامنه کوه ها شده است.
- بخش های وسیعی از منطقه جنوب غربی آسیا دارای آب و هوای گرم و خشک یا نیمه خشک هستند.
- آب و هوای بیابان های وسیع منطقه جنوب غربی آسیا ← گرم و خشک

نکته کمبود آب شیرین یکی از مسائل مهم منطقه جنوب غربی آسیا است که گاهی موجب اختلافات و نزاع هایی بین کشورها بر سر منابع آبی رودخانه ها شده است.

سرزمین های واقع در سواحل گرم خلیج فارس، دریای عمان و اقیانوس هند و دریای سرخ دارای آب و هوای گرم هستند اما رطوبت هوا به دلیل نزدیکی به دریا زیاد بوده و حالت شرجی به وجود آورده است.

آب و هوای سرزمین های اطراف دریای مدیترانه ← مدیترانه ای

● ویژگی های آب و هوای مدیترانه ای

- زمستان معتدل و پرباران
- تابستان گرم و خشک

ویژگی های انسانی و اقتصادی جنوب غربی آسیا

از نخستین کانون های تمدنی جهان، منطقه جنوب غربی آسیا است که تمدن های باستانی ایران و بین‌النهرین را در بر می گیرد.

یادآوری قدیمی ترین تمدن های باستانی شامل بین‌النهرین، مصر باستان و تمدن روم است.

تمدن بین‌النهرین در منطقه جنوب غربی آسیا شامل تمدن ایلام، بابل، سومر، آشور بود.